

Vroegbloeiende planten

Voor planten die voor hun bestuiving afhankelijk zijn van insecten is het niet logisch te bloeien in een tijd dat er geen bestuivende insecten vliegen. Planten die dan ook in deze winterperiode bloeien zijn grotendeels ingesteld om bestoven te worden door de wind.

Hazelaar (*Corylus avellana*), zwarte els (*Alnus glutinosa*) en ratelpopulier (*Populus tremula*) bijvoorbeeld zullen daarom zonder bestuiving door insecten toch vruchten en zaden vormen.

Dat wil niet zeggen dat deze planten daarom niet interessant zijn. Als de weersomstandigheden het toelaten zullen honingbijen toch op deze planten vliegen vanwege het vroege aanbod van stuifmeel.

Aanbod van stuifmeel en nectar is voor onze bijenvolken in deze tijd van het jaar een enorme impuls om te starten met een broednestje. Vroeger was het normaal dat bijenvolken daarmee wachtten tot de eerste bolgewassen en wat later de eerste wilgen het nodige stuifmeel en nectar leverden. Maar door de steeds zachter wordende winters valt die periode steeds vroeger.

Niet-inheemse drachtplanten

Daar komt nog bij dat er steeds meer winterbloeiende planten in particuliere tuinen en gemeentelandschappen worden aangeplant, die oorspronkelijk niet in Nederland groeien. Mensen willen namelijk ook graag in de winterperiode van bloeiende planten in hun tuin kunnen genieten. Tuincentra zijn daar handig op ingesprongen en hebben ook de aanplant daarvan sterk gepromoot. Veel van deze exoten zijn min of meer vorstgevoelig, maar als gevolg van zachte winters staan ze in plaats van te bevriezen juist vaak prachtig te bloeien. Bijenvolken reageren op dit vroege aanbod van stuifmeel door eerder te beginnen met een broednest. Het voorjaar van 2019 was daarvan een goed voorbeeld. Door de prachtige dagen van eind februari met veel aanbod van stuifmeel en nectar hadden bijenvolken al vroeg een flink broednest aangelegd.

Bolgewassen

Voor laagblijvende bolgewassen is het logisch om vroeg te bloeien. Voordat struiken en later bomen al het zonlicht wegnemen met hun bladeren hebben deze lage planten al gebloeid en zaden gevormd. Met het bladgroen in hun bladeren en onder invloed van het zonlicht hebben ze weer voedsel opgeslagen in hun ondergrondse bollen of knollen. Daarna zijn ze ogenschijnlijk verdwenen, om in het volgend jaar weer tevoorschijn te komen. Voelen deze soorten zich thuis op hun standplaats dan kunnen ze zich uitbreiden en worden het er elk jaar meer. Voor de eerste stuifmeelbehoefte zijn deze bolgewassen zeer belangrijk. Aanplant daarvan moet het liefst gebeuren in de directe omgeving van de bijenstand. Bijen vliegen in die tijd namelijk nog niet zo ver.

Krokus (*Crocus* soorten)

De *Crocus chrysanthus* uit de lissenfamilie (Iridaceae) is de vroegst bloeiende soort en bloeit vaak al in februari. De wat latere soorten worden ook goed bevlogen, maar in die tijd is er vaak al een gevarieerder voedselaanbod.

Winterakoniet (*Eranthis hyemalis*)

Soms verschijnen de gele bloempjes van deze plant uit de ranonkelfamilie (Ranunculaceae) al in januari. Ze geven ons al vroeg het gevoel dat het voorjaar eraan zit te komen ondanks de nog zeer korte daglengte.

Sneeuwkllokje (*Galanthus nivalis*)

Het welbekende sneeuwkllokje uit de narcisfamilie (Amaryllidaceae) geeft opvallend oranje stuifmeel.

Dwergiris (*Iris reticulata*)

Dit bolgewasje kan al in januari bloeien. Er zijn ook zomerbloeiende bolirissen.

Buishyacint

(*Puschkinia scilloides* var. *libanotica*) Dit lichtblauw bloeiend bolgewasje is nauw verwant aan de volgende twee, maar bloeit wat vroeger. Alle drie behoren ze tot de aspergefamilie (Asparagaceae)

Sterhyacint

(*Scilla sibirica* en *Scilla bifolia*) Er wordt door insecten op deze prachtig blauw bloeiende bolgewasjes ook blauw stuifmeel verzameld.

Sneeuwroem (*Chionodoxa luciliae*)

Deze plant kan al vroeg in februari bloeien met mooie stervormige bloempjes.

Lage bodembedekkers

Winterheide

In veel particuliere tuinen worden winterbloeiende dopheidesoorten aangeplant. Ze verlangen een wat zandige, humusrijke bodem die niet al te veel kalk bevat. De alpenheide *Erica carnea*, afkomstig uit bergachtige gebieden in Midden- en Zuid-Europa, en de winterheide *Erica x darleyensis* worden in veel verschillende kleuren aangeboden. Honingbijen verzamelen er lichtgrijs stuifmeel en ook nectar op.

Stinkend nieskruid (*Helleborus foetidus*)

komt van nature af en toe in Nederland voor. Van het niet inheemse oosters nieskruid of lenteroos (*Helleborus orientalis*) worden vele planten met prachtige kleuren en vormen aangeplant. Ze kunnen tot ver in het voorjaar bloeien en worden door onze bijen goed bezocht. Doorgaans worden ze aangeduid met de naam kerstroos. Maar de echte kerstroos (*Helleborus niger*), die door tuincentra rond de kerst wordt aangeboden, is voor bijen minder interessant en ze doen het ook minder goed in onze tuinen.

Struiken en bomen

Behalve de genoemde inheemse bomen hazelaar, els en ratelpopulier bloeit ook op veel plaatsen in februari tot maart de gele kornoelje *Cornus*

Stinkend nieskruid (*Helleborus foetidus*).
Foto janaph

Winterbloeiende struikkamperfoelie (*Lonicera fragrantissima*).
Foto Ian Grainger

Bijen op vroege krokus (*Crocus chrysanthus*).
Foto Paul Holterman

mas uit de kornoeljefamilie of *Cornaceae*.

Niet inheemse soorten

De winterbloeiende **struikkamperfoelie** (*Lonicera fragrantissima*)

Een zeer waardevolle struik voor honingbijen. Zo gauw het weer het toelaat, 7-10 °C met een lekker zonnetje, kunnen in januari en soms al in december de struiken bloeien. Bij goed weer worden ze door onze bijen massaal bezocht.

Twee soorten van het geslacht **sneeuwbal** (*Viburnum*) uit de muskuskruidfamilie of Adoxaceae zijn de groenblijvende *Viburnum tinus* met zijn mooie witte tot roze schermpjes en de op kaal hout bloeiende *Viburnum x bodnantense* 'Dawn'.

Daarnaast kunnen de **mahoniestruik** (*Mahonia x media*, met de variëteiten 'Charity' en 'Winter Sun') en de **Japane sierkwee** (*Chaenomeles japonica*) al heel vroeg bloeien en een bijdrage leveren.

Tot slot

Zelf probeer ik een aantal van deze planten dicht in de buurt van de bijenstal een plekje te geven. Er bestaat echter wel een gevaar. Als er vroeg in het voorjaar veel verse nectar en stuifmeel binnenkomt gaan bijenvolken al vroeg een aardig broednest aanzetten. Komt er dan na enkele dagen mooi vliegweer een flinke weersomslag, dan moet het broed wel gevoerd en warm gehouden worden. Er wordt dan een beroep gedaan op de voorraden stuifmeel en nectar. Teveel vroege bloeiers kan dus ook nadelig zijn. ●